

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI LAP.

Megjelenik a szorgalmi időben minden szombaton.	Főszerkesztő és laptulajdonos:	Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Előfizetési ár: Egész évre 4 frt Fél évre ..2 frt	Dr. KOMLÓSSY FERENCZ.	BUDAPEST VI., Éresek-utca 2. szám.
Felelős szerkesztő: Dr. ZELLIGER VILMOS.		Főmunkatársak: Cenner Lajos és Györfy Lajos.

TARTALOM: A tanítók helyzete. Várnay. (Folytatás.) — A kántortanítói választásokhoz. I. és II. — Egyesületi élet. — Tárcza: Az új otthonban. Szokoly Istvántól. — Irodalom és művészet. — Vegyesek. — Rövid hírek. — Szerkesztői telefon. — Hirdetések.

A tanítók helyzete tekintettel az ipariskolák újabb szerveze- tével szemben.

(Folytatás.)

Pedig ha ki nem kérdezzük őket a hallottakról, egyes jól meg nem értett dolgokat újra meg újra meg nem magyarázunk és újra ki nem kérdezzük, akár bele sem fogjunk. Vagy azt hiszi tán valaki, hogy az a suhancz bir annyi nyugalommal, értelemmel és gyors felfogással, hogy egyszeri magyarázat után mindaz bennmarad fejében, amit hallott? Hozzávéve azt, hogy e tanterv szoros betartása mellett, nap-nap után vagyis helyesebben hét-hét után mindig újabb és újabb dolgokat kell magyaráznunk, a nélkül, hogy bevárnók mig egyik dolgot a másik után szellemileg jól elemésztették volna. Mindenekelőtt vegyük tekintetbe, hogy mily tanoncok kerülnek az első osztályba? Az iparos tanonc iskola I. osztályába olyanok vétetnek fel, a kik folyékonyan olvasni, olvashatóan írni és a négy alapmíveltetet egész számokkal elvégezni tudják. (A magasabb osztályt végzettek megfelelőleg a II. vagy III. osztályba vétetnek fel.) Ezekhez járulnak azok a kik sikerrel végezték be az előkészítő tanfolyamot. Ugyan találja ki akárki, hogy ezek mit értenek a térképhez? Mondja meg nekem egy tapasztalt tanító, hogy ha 60 növendékét a térkép olvasásban heti 1 órai idő mellett akarja begyakorolni, mennyi ideje marad az olvasatásra, és mennyi a többi tárgy elsajátítására? Maga a tervezet is belátja, a mint egy helyen mondja, hogy ez osztályban a földrajzi olvasmányok tárgyalására 7-8 óránál több nem jut s azért csak a következőket veszi fel: Budapest, az északnyugati felföld, az északkeleti felföld, a délkeleti felföld, a magyar alföld, a Dunántul, a Dráva Száva köze, és Fiume ismertetése.

Ha mi azt akarjuk, hogy a tanoncok a térkép olvasást elsajátítsák, s hogy jól kiismerjék magukat azon, okvetlenül szükséges, hogy magyarázat után, minden részletnél külön mindegyik inas a térképhez jőjön s ott maga is mindent

megmutasson. Ha már most minden egyes tanulóra csak öt perczet számítunk is (pedig annyi kell, mert mig kijő, mig egyet mást kikérdezzük tőle, mig megtalálja, a mire szükség van, hamar múlik el az idő); ez kitesz egy osztálynál 300 perczet azaz 5 órát. A tanterv 8 leczkére osztja fel a földrajzt tehát $5 \times 8 = 40$ óra. Egy iskolai évben pedig van 40 hét amire számítani lehet s így az olvasási órát az egész évben pusztán a földrajz emészti fel. Hát hol marad a többi tantárgy? Pedig még nem is számítottuk azt a sok időt, mit a földrajz előzményeinek megmagyarázásával (mint: tájékozás, irányok, iránytű, a térképen előforduló jelek, stb.) kell eltöltenünk. Pedig az elkerülhetlenül szükséges, mert az első osztályban alig lesz egy kettő, aki csak valamit is konyitana a térképhez.

Még ha valaki soknak találja is azt az 5 perczet, egyszerűen azt mondom, számítsa be ebbe a földrajzi előtanulmányokat, a magyarázatot és a földrajzi olvasmányok gyakorlását és oda lyukad ki, hogy a földrajzzal heti 1 óra mellett épen elmúlik az egész év. Vagy ha többet nem veszünk föl erre a tárgyra az említett 7-8 óránál, akkor jobb volna bele sem kezdeni, mert ezek után a tanoncok épen annyit tudnának, mint annak előtte, azaz semmit. Hogy pedig valaki valamiből semmit sem tanuljon, arra kár időt fordítani. Pedig ez a tantárgy valóban érdemes arra, hogy iparosainknál nagyobb kultiválásban részesedjék. Ha már más szempontból nem is, de abból az egyből is érdemes megkedveltetni, hogy az iparosok nagyobb kedvet kapjanak az utazáshoz, hogy világot lássanak, a népek között jobban esiszolódjanak, és hogy iparukban nagyobb tökélyre emelkedhessenek. A mely iparos egy helyen marad meg egész életére, az iparában nem fog sokra menni, kell hogy más vidéken lássa, hogy úzik ott iparágát, mily ujjításokat alkalmaznak itt-ott, s csak így mehet előre az életben. Csakhogy a tantervnek az a baja, hogy sokat markol, és félő, hogy keveset fog. Kevesebbet, de alaposabban. Az első osztályban felvett földrajzi anyag elég volna az első és második osz-

tály számára, a második osztály most tervezett földrajzi tananyaga pedig (Európa, Északamerika, India, China, Egyiptom, Brazília) a harmadik osztályra volna hagyandó. A többi tantárgy is redukálendő volna. Mert így a mennyi föl van véve, az sok, azt alaposan magyarázni teljes lehetetlenség, mert oly bonyolódott dolgok is fordulnak elő, a melyeket csak hosszabb magyarázat után ért meg az inas. A többi osztály olvasmányi tantervét nem is sorolom fel, mert ez is ily tág keretben mozog. Itt világlik ki az is, hogy e tervezet elkészítésébe nem folyt be egy tapasztalt férfiú sem, mert hogy ez be nem látta volna, hogy lehetetlenséget kívánnak, azt nem hiszem. Legnevezetesebb azonban az, hogy itt az olvasásnál, amely pedig össze van kapcsolva: földrajz, történelem, egészségügy, alkotmánytan, természettan, vegytan, technológia, közgazdaságtan tanításával, tehát oly sokágu ismereteket követel, a tanítók alkalmaztatnak, míg ellenben a fogalmazás és számtanításnál nem alkalmazhatók. Miért? Azt talán ő Excellenciája sem mondhatná meg. Mert nézzük csak egy kicsit közelebbről ezt a két tantárgyat.

(Vége köv.)

Várnay.

A kántortanítói választásokhoz.

I.

A kántortanító-választás.

Valóban esodálkozni lehet azon: hogy míg a reform-eszmék minden vonalon ugyszólván örökös forrongásban tartják a kedélyeket, az újítások s a régi alkotások javítása mindenféle reszszortban észlelhető és napirenden van, addig a kántor-

tanító-választás századunk e miskulantiája — még manapság is oly módon történik, mely reánk — felekezeti néptanítókra valóban lealacsonyító.

Ma egy önérzetes tanító arczpirulással megkántortanító pályázatra, sőt néhányszori sikertelen próbálkozás után inkább nyomorog szegény állomásán, hogysen a tudatlan nép durva megjegyzéseinek kitegye magát.

Addig, míg a mai választási rendszer megváltoztatva nem lesz, tanítói tekintélyről szólni sem lehet. Mert azt csak nem lehet tagadni, hogy a tanítói tekintély mélyen lealacsonyítottatik azáltal, hogy a tanítónak oly egyének előtt kell megaláznia magát, kik a választási jog hatalmának birtokában maguknak oly érdemet vindikálnak, melyért minden egyes pályázó a porig alázza magát, hogy czélt érjen. A szolgáltság mindenkor lealázó, de főképpen a néptanítóra nézve, ki ha a szolgáltságig sülyed csak azért, hogy állást nyerjen, oly hibába sülyed, melyet útból ellene fordíthatnak.

Pedig a mai választási rendszer mellett kényszerítve vagyunk a megalázkodásra — habár a paraszti-góg mélyen sérti önérzetünket. Kénytelenek levén előleges bemutatkozás végett az illető községben megjelenni s ott előlegesen is orgona- és énekpróbát tenni, már ez alkalommal — ha esetleg testi fejlődöttségben egyik-másikunk nem imponál, vagy speczialis hang hiányában szenvedünk — hallanunk kell olyan megjegyzéseket, mik arczunkba kergetik a vért és elveszik reményünket az állomás elnyerhetése iránt. Elbukunk oly hibák miatt, mit a természet tagadott meg tőlünk, bár más egyéni kiválóság képesít ez állás méltó betölthetésére. És itt nem használ a plébános tekintélye vagy aján-

TÁRCZA.

Az új otthonban.

Szervusz kedves íróasztalkám, esakhogy ismét melléd kerülhettem! Innen-onnan négy hete a hordozkodásnak, de most kezdek csak megpihenni valahogy; elhagyott kis falum derék lakóinak szívélyes Isten hozzádja még fülemben cseng, mit feledtetni akar az új kör igaz magyar szívekből jövő »Isten hozott«-ja. Feledni? nem lehet azokról elfeledkezni oly hamar, vagy talán soha, kik becsülés és szeretettel jutalmazták a kötelességének híven megfelelő tanítót.

Legyen áldott emlékek; addig emlékezzenek rám, míg én ő reájok.

De hogyan is kerültem én ide az új helyre? Isten vezérli az emberek sorsát, Ő volt az én vezetőm. Mikor megjött a sürgöny: »Megválasztatott egyhangulag« — kiesett a köny szememből, sirtam örömmömben, sirtam bánatomban.

Ahol tizenkét évig éltünk, azt a helyet a szerencse karjai közt sem lehet fájdalom nélkül elhagyni. De melyik atyának nem fáj a szíve, ha válni kell gyermekeitől? Én pedig atyaként szerettem tanulóimat.

A sürgöny után megkezdődött a pakkolás, utána az utazás; jó anyám porai mellett elhaladva, még egyszer visszatekinték volt kis falum tornyára, eszembe jöven e dal:

Sugár torony, ne nézz, ne nézz utanam,
Marasztalsz még? De tudod már hiában. . .

És meg sem álltunk ezután az indulásig. Egyik apróságot a mama, másikat meg én vittem. Ha valaki már utazott egy két éves meg három hetes picizvel, tudja milyen dolog ez. És mégis örömmel vittem őket, hisz ezek voltak az én legdrágább kincseim, — s mégis az örömpohárba oly hamar üröm vegyült. Ma már csak egy kincsnek örülhetek, a kisebbik elment anygalkának. . .

Pestig el voltunk, itt azonban egy kissé megnehezült az apai gond. A kis Gézusomnak nagyon tetszettek a kirakatok, különösen a hatalmas üvegablak. Most láttam be a baleset-biztosítás czél-szerűségét.

Ennek hiányában remegve huztam tova a látványosságtól, nehogy egy évi fizetésem kirakatüvegre menjen.

Nehéz helyzetemből kiragadott a villany-vasút, a melyre szent félelemmel szálltunk fel! Lásd édesem, szóltam a mamának, ki most volt először a fővárosban, ugy-e bár ördögös masina ez a ló-és gőz-nélküli valami?

lás stb., a néphatalom minden, a nép befolyásolja az iskolaszéket.

De e mostani választási rendszer valósággal megmételtyezi e gyermekek erkölcsi tisztet érzetét a tanítói pálya és a tanító iránt, mert ily alkalmakkor szemök láttára történik az egész választási aktus, hallgatják mindazon becsmérő s illetlen kifejezéseket, és sokszor tanui azon inzultusnak, melylyel a pályázó tanítókat illetik, ha nem a nép kedve szerinti egyén lett a megválasztott.

Az meg épen nem szolgálhat a tanító tekintély emelésére, ha egy községben a megüresedett kántortanítói pályázatra még 30 pályázó is jelenik meg, mert a nép előtt ekkor tűnik ki a tanítói pálya szegénysége és ebből tűnik ki, hogy e pályára nem a lelkesedés, hanem a kenyér utáni vágy vezet.

Nem folytatatom a mai választási rendszer káros következményeit, csak arra utalok: hogy át kell élni egy-két ily választást, hogy undort, megbotráncozást érezzünk iránta.

Helytelen is a mai tanító-választási rendszer. Mert a tanítóképezdében nem a kántorságra, hanem a tanítói pályára képesítenek. A kántorság csak iskolaidőn kívüli megengedett mellékfoglalkozás, ámbár igen üdvös és czélszerű, mert a gyermek vallás-erkölcsi érzületének fejlesztésére igen hathatós eszköz az egyházi énekekben való gyakorlás. Csak hogy mégis különös az, hogy az oklevél milyensége, kiváló tanítói prakszis s egyéb jeles tulajdonságok mind mellékes dolgok a pályázatoknál, fő a hang. Hol itt a logika? Avagy ha a képezdész ifjak annak tudomására jutnak, hogy a tanulás, a tudományos kiképzés és a tanításban való jártasság a pályanyerésnél mind mellékes

Ő nem szólt csak mosolygott; ebben volt kifejezve az ő nagy öröme. Így aztán örültem én is.

Egy fűtty s megálltunk, s felcseréltük a vilányt gözzel s a viczinálison meg sem álltunk Harasztiig. Itt ért engem az első nagy öröm. Van nekem itt egy drága jó barátom, akit szerettem gyermekkoromtól, de nem láttam 17 évig. És most megölelhetjük egymást. Az egykori gyermekek találkoztak mint emberek.

A városi elegancia s a falusi egyszerűség oly szépen összeillettek. Addig el nem mentem tőle, míg meg nem néztem iskoláját.

Nem akarom őt megharagítani, azért nem is dicsérem meg; de azt még is megengedi, hogy megmondjam, hogy örült a lelkem, mikor a német ajku gyermekek szájából szabatosan hallottam elmondani a hazafias szellemű magyar szavaltokat, s láttam azt a gyönyörű magyar írást, s azt a példás rendet, s azt az iskoláért élő lelkesedést, mely a munkában fáradságot nem ismer. Ha eddig mint barátot és kartársat szerettelek, most még jobban becsüllek, mert e szent falak közt is egy úton haladunk. Szeretünk tárgya közös.

Ott maradtam volna akár egy hétig, de beállított az új helyről kocsis: »Az új tanítót keresem!«

Én vagyok az, szóltam előlépve, hogy az Isten tartsa meg magát sokáig a falujával együtt.

kérdések; lelkesedhetnek-e a tanítói pálya iránt? De igazságtalan is a mai választási rendszer. — Itt a szorgalom, a munkásság, a tanítói pályán szerzett érdemek mind nem numerálnak semmit. Itt a vak-szerencse, a véletlen, vagy esetleg a körülmények kizsákmányolása, olykor protektio, atyafiság stb. efféle határoznak egyesek sorsa felett. És kik buknak legtöbbször? A jobbak, a lelkesebbek, az érdemesek. Szerénységök, önérzetök, munkásságuk tudatában kitérnek a tolakodók elől abban a reményben, hogy előbb-utóbb munkásságuk meg lesz jutalmazva. S midőn a sok keserű csalódás után a jobb után való várakozásba beleunnak, elkeseredve, szárnyaszegetten behullnak azon kategóriába, melynek neve: *proletárság*.

Nem! Nem szabad csüggednünk. Az egyház mindig szíven hordozta a kath. tanítók sorsát. Mi aludtunk, mi nem mondtuk meg: mi fáj. A sajtóban, a ker. gyűléseken sürgetni, kérelmezni kell egyházi tanhatóságunknál e miserabilis állapot megváltoztatását s ott — meg fogják hallgatni kérésünket. Addig is munkálkodjunk a kath. népnevelés szent ügyén erőnk és tehetségünk szerint, így mutassuk meg, hogy méltók vagyunk az egyház gondoskodására.

Csáky Elek.

II.

A „próba-éneklés“.

A »Népnevelő« f. évi 34. számában »Gátparti« aláírással a fenti cím alatt egy cikk jelent meg, mely megérdemli, hogy többen hozzászóljunk.

Igen örülök, hogy már egyszer valahára arra is rákerült a sor, hogy a kántortanító választás reformálás, és pedig alapos reformálás alá kerüljön. Mert bizony! bizony! az a próbaéneklés le-

Szervusz Jani! s a czéra megindult a homoktengernek. Üdvözöllek Alföld vadregényes tája, a te távolról látszó száraz malmaiddal!

Egy kanyarulatnál felcsillámlott a falu bádogfedelű tornya, rajta az aranyozott keresztel, oly vigan ragyogott, mintha üdvözölné a falu új lakóját. Én is üdvözöllek hitünk szent jele, légy pajzsom ezután is, mint eddig voltál.

Lassan elértük az első házat s neki tartottunk az utcásorral egyenesen torony irányt.

Itt-ott meg-megállnak a járó-kelők, tisztelettel emelnek kalapot, azután összesűgnak, mintha halanám: »Ez az új tanító«; némelyik meg megéreszti: »Ej de barna ember«! és nem is hazudik. »Még felesége is van, mög gyerökei«.

Egy barátságos kinézésű épület mosolyog felénk, ép a templom mellett; a kocsis is kanyarodik, — itt a tanítói lak, az új otthon.

Leszállunk, s én nyomban megyek a plébániára, hol mosolygó arczezal fogad a derék igazgató. Én mosolyra akarom én magam mindig érdemessé tenni. A milyen jó lélek ő, olyan a környezete is. Nem kívánnak itt mást, csakis iskolaszeretetet, szorgalmat és példás életet, ekkor a szeretet állandó lesz. No, jó az Isten, én csak ő benne bizom, mert nélküle igyekeztem vajmi keveset ér.

alázó ránk tanítókra, mert olyanoknak a bírálatát kell hallani, kik az énekléshez absolute nem értenek, csak a mennél nagyobb kiálltani tudó torok előtt nyilvánítják tetszésüket és állásuk és műveltségükhöz mértén igen sok erős megjegyzést eresztene ki szájukon azok irányában, kiknek esetleg nem épen erős hangja nekik nem tetszik s az ilyen megjegyzések az önérzetes tanítót vérig sértik.

A próba-ének igen sok tanítót visszatart a pályázattól fent elmondottakért, de meg azon helytelen eljárásért is, hogy az illető pályázó először szabadon választott éneket énekelhet, utána pedig az iskolaszék által kijelöltet. Már most, ha az iskolaszék által kijelölt éneket a pályázó nem tudja, ami nagyon könnyen megtörténhetik és nagyon természetes is, mert minden éneket nem tudhat, két tűz közé van szoritva. Ugyanis, azt nem akarja megmondani, hogy nem tudja, mert hát mit szólnának akkor az érdemes iskolaszéknek még érdemesebb tagjai? — elkezdi tehát az éneket és ezzel még nagyobb kudarcot vall — az ehhez értők előtt, mintha egyszerűen megmondta volna, hogy nem tudom.

Köszönet tehát annak, ki legelőször indítványozta, hogy a próba éneklés mellőzésével, kizárásával választassék. Mert valamint a próbatanítás — mely már hála Isten jobb létre szenderült — szintén lealázó volt a tanítóra az oklevél mellett és azt szép csendesen kiküszöbölték, ép úgy a próba-éneklésre is mondják rá az egyházi intézők: »Resquiescat in pace«. Mi pedig rámondjuk: »Amen«. Azt hiszem, nemesak az én, hanem mindnyájunknak ez az óhajta.

De a kántortanító-választásnál nemesak a próba-éneklés kizárása az óhaj, hanem egyebekben is re-

Mikor elhagyom a plébániát, már ott várnak az iskola előtt a falu értelmisége, kik gőgöt, büszkeséget nem ismernek, hanem példás egyetértésben mozdítják elő a nép javát.

Egyik a község ügyeit intézi példás rendben 25 éven át, a tanítóból lett jegyző; mellette áll jobb keze, derék fia, kire nemesak az atya, de az összes polgárok szeretettel tekintenek.

Az, az olvasó-kört igazgatja, emez meg a hitelintézetet; az az ötödik meg a sorsos társam; az meg ott a tűzoltó-parancsnok, de ki tudná őket itt mind elszámolni. Azért csak annyit: hogy mind derék magyar alak, minden nemesért dobogó szível, kik a közjó érdekében soha sem fáradnak el munkálkodni.

Mikor ezek barátságos kézsorítását éreztem s láttam azt a keresetlen, őszinte magyar vendégszerető fogadtatást, feltettem magamban, ha eddig szorgalmas voltam, ugy új otthonomban még inkább azzá leszek, hogy becsülésükre állandóan érdemes lehessenek.

Hogy az új otthon iskolájában mit találtam, azt majd — engedelemmel — más alkalommal.

Este van, az Urangyalára harangoznak, imára kulcsiom kezem s áldást kérek munkámra új otthonomban. . .

Szokolay István.

formálni kell a választást. Minket érdekel ez, azért kérem kartársaimat, szóljanak hozzá, mondják el véleményeiket, indítványukat ezen — nekünk becses s a mi érdekeinket buzgóan képviselő — lap hasábjain, hogy így a többféle véleményt, indítványt felsőbb egyházi tanhatóságaink figyelembe véve, azokból egy czélszerű, alkalmas választási módozatot állítsanak össze.

Ime, én elmondom szerény véleményemet indítványomat, hogy a választás miként történjék s ismételten kérem kartársaimat a hozzászólásra.

Minden esperesi kerületben van egyházkerületi tanfelügyelő. Ha már most egy helyen üresedés van, a pályázat kihirdettetik. A pályázók küldjék kérvényeiket a megkívántató bizonyítványokkal együtt az egyházkerületi tanfelügyelőhöz. Megkívántató bizonyítványnak tartom az oklevelet, a tanítói és kántori működésről szóló bizonyítványt és — hogy társadalmilag miként állta meg helyét — működési helyén — az illető pályázó. Mert a tanító az ugynevezett intelligens osztályhoz tartozván, kell, hogy társadalmilag is oly magas fokon álljon, hogy az intelligens ezimet meg is érdemelje, s ha oly magas fokon áll, nyitva állnak előtte még az ugynevezett magasabb körök is.

A választás — véleményem szerint — érdem szerint történjék. Azért az egyházkerületi tanfelügyelő sorra vévén az okleveleket és bizonyítványokat, átvizsgálja, azok közül a három legérdemesebbet, legjobbat kiválasztja — mindig elsőbbséget a kerületéből érkezettnek — s a helyszínére kitzölt választás napján a legérdemesebbet, legjobbat kandidálja s az iskolaszék azok közül választ — a bizonyítványok alapján. Magától értetődően, hogy semmiféle próba-éneklés, előzetesen szent misénél való orgonálás és éneklés meg nem engedtetik.

Ez az én véleményem a kántortanító-választásra nézve, melyet akár így, akár másként, de reformálni kell, mert ez úgy, amint most van, nem maradhat. Aki czélszerűbbet, jobbat tud, írja meg. Bár minél többen szólnának hozzá, sőt gyülesein is e témát beszéljük meg, hogy minél előbb létrejönne a választások megváltoztatása, hogy ne csupán Isten ajándéka (a jó hang) által nyerhessenek egynémelyek jó állást, hanem a szorgalom, fáradság, a folytonos önképzés és tevékenység is nyerjek el a megérdemelt jutalmat.

Somogyi kántortanító.

Egyesületi élet.

Megnyitó beszéd, elmondott a »Rozsnyó egyházm. r. kath. tan.-egy. jászó tornai körének« Szilason f. évi szeptember 28-án tartott gyűlésén, **Tóth Geyza** körelnök által.

Tisztelt körgyűlés! Mélyen tisztelt uraim!

Most, amidőn félévi időköz után ismét összehozott bennünket jó csillagzatunk, azon czélből jövünk össze, hogy a népnevelés oltárára egy szerény őszi rózsát letegyünk; hogy édes hazánk kulturális műveltségének nagy épületéhez egy össze-

tartó ankert vigyünk, első szavam az örömnél kifejezése a felett, hogy azokat a serény munkásokat, akikkel együtt a nép műveltségének előmozdításán én is fáradozom, ily szép koszorúban, ily harmonikus egyetértésben viszontláthatom. Legyenek üdvözölve általam!

Eddigi azon törekvésemhez hiven, miszerint e helyről mindenkor valami aktuális tanügyi, nevelésügyi vagy tanügypolitikai kérdést igyekeztem szőnyegre hozni, ezuttal is, tisztelt uraim, ilyen aktuális kérdéstről kívánok néhány szót önökhöz intézni azon kis eltéréssel, hogy ez alkalommal nem tanügyi, hanem egyházpolitikai kérdést óhajtok megszívlelés tárgyává tenni.

Amint igaz az, hogy »az iskola az egyház előcsarnoka«; amily megnyugtató az, hogy »az iskola az egyház leánya«, s amily kívánatos az, hogy folyton, az idők végéig az is maradjon, éppen oly igaz az is, hogy a tiszta erköles szülő-forrása, táplálója, fentartója, megerősítője és állandosítója csakis az egyház védő szárnyai alatt, az ő gondos, örökös szeméi előtt munkálkodó hitvallásos iskola lehet. Egyik jeles paedagogus nagyon helyesen azt mondta: »Az iskola én vagyok«. Ha ez igaz, a mint hogy igaz is, akkor százszorosán igaznak kell lennie azon állításnak is, hogy vallásos iskola csakis mély vallásos érzelmű tanítónak vezetése alatt képzelhető; aki növendékeinek, de általában mindenkinek mint világitó szövének mutatja meg a vallás, erköles és becsület útját.

Erős a hitem, hogy kedves kartársaim szívében él és ég az igazi vallásosság tüze, és hogy e lángot iparkodnak a gondjaikra bizott ifju nemzedék szívébe, lelkébe önteni és ápolni; de fájdalom, nem mondhatjuk ezt általánosságban hazánk valamennyi tanintézetéről, iskoláiról; minek eclatáns bizonyítására szolgálnak az elközösített s ez által egyuttal jó részben elvallástalanított iskolákból kikerült erkölestelen, duhaj, léha, kores ifju nemzedék: akik közül oly nagy számban válnak ki a tolvajok, sikkasztók, szemérmetlen, dobzódó, tékozló ficsurok egész serege; s nem ritkán az éretlen, szerencsétlen gyermek-öngyilkosok szomorú példányai.

Ha figyelemmel kísérjük a napi sajtót, oly ijesztő és undorító képét látjuk az erkölestelen el-fajultságnak, hogy megdöbben bennünk a szív annak az elgondolásánál, hogy mivé lesz az emberiség s ebben a mi édes hazánk népe is, ha ez az ugynevezett liberális rendszer még tovább fog fejlődni a megkezdett irányban, terjesztvén a vallási közönyt, aminek már eddigelé is oly gyönyörű mákvirágai teremtek.

A haza legjobbjai, akik felismerve a mostani kárhuzatos irányzatnak végzetes következményeit, tudatára jöttek már annak, hogy a mostani nevelési rendszer, ami a felvilágosultságnak hangzatos czégre alatt a fokozatos elvallástalanításnak hordja magában már erősen fakadó csirait, romlásba döntvén hazánkat, nemzetünket; erélyesen hangoztatják az ősi erkölesöket hintegető és ápoló hitvallásos iskoláknak visszaállítását. De az államhatalom mást akar. Hogy pedig mit akar és mik

czéljai? azt minden gondolkozó laikus is észreveheti.

Itt egy hatalmas kézre, egy sulyos nyomaték-kal bíró hangra van szükség, amely oda kiáltja a vétőt, hogy: ne tovább!

Nagyon igaz az, hogy: »Akié az iskola, azé a jövő«. — Az én lelkem óhajta az, hogy az iskola legyen mindenkorra az egyházé, maradjon az, az ő gondos örökös és vezetése alatt, mert csak akkor lesz az igazán az államé is, ha első sorban erkölesös, becsületes, s következtetésképpen önfeláldozó embereket, hazafiakat nevel a hazának. Ellenben ha az iskolák az egyház befolyása alól elvonatnak, mondjuk ki elállamosíttatnának, akkor, amint már az eddigi aera szüleményei mutatják, az egyház mellett, főképpen a haza látja kárát és veszedelmét, mert az ilyen iskolák az atheizmus, nihilizmus, anarchizmus és még egy sereg izmusnak lesznek meleg ágyai, melyek az állam lételének alapjait támadják és ássák alá. — Kiviláglik tehát ebből, hogy az államhatalomnak is, saját jól felfogott érdekében nem lehet bölcsőbb elhatározása, mintha lemondva minden államosító szándékról, az iskolákat az egyháznak kipróbált hazafiságú gondos kezei között hagyja.

De nemcsak a nevelés-tanítás terén kerültek felszínre a kath. egyházra nézve veszedelmes irányzatok; hanem politikai, egyházi, s így társadalmi téren is: amik nagyon is megérdemlik, hogy azokkal minden jó katolikus behatóan foglalkozzék. És foglalkoznak is a haza legjobbjai, hithű katolikusai; amit jóleső tudomásul vett a haza katolikusága e tavaszon, amidőn az egyházpolitikai kérdések az országgyűlésen napirendre kerültek; a melyekkel szemben az ország katolikuságának sok kitűnősége Eszterházy Miklós Mór, Zichy Nándor, Szapáry Géza grófok, s számos előkelőséggel élükön, Eszterházy M. Mór elnöklete alatt összegyűltek, minden katolikus sérelmet alaposan megbeszéltek és az egyház, s így vallásunk védelmében a sorompóba állottak; s amint a főrendiháznak május havában kifejtett magatartása igazolja — nem is eredménytelenül.

Ha megfigyeljük protestáns polgártársaink autonómikus életét, azt tapasztaljuk, hogy valahányszor, bárholnan eredő sérelem érinti külön egyházi jogaikat, azonnal mint egy test egy lélek sikra szállanak azoknak védelmére. Aztán azt is tudjuk, hogy náluk nemcsak egyházi férfiak az örökös s támasztó oszlopok, hanem a világi elemek legtekintélyesebb férfiai is buzgólkodnak egyházuk ügyeinek érdekében; szóval összetartanak mint a vas — de van is látszata!

Nálunk katolikusoknál eddig ez nem volt így. Mi bizva a szentírásnak azon biztosításában, hogy: »A pokol kapui nem vesznek erőt rajtunk.« köznynyel néztük a körülöttünk és bennünket nagyon is közlelő érdeklő mozgalmakat a nélkül, hogy azokból levontuk volna a konzekvenziákat. Szóval kényelmeskedők, sőt könnyelműek voltunk, s így nem vettük észre a csóvát, a mit eresztünk alá dugtak.

De végre is minden gyümölcsnek meg kell érnie,

érnie, s lehullania a termőfáról. Hosszas lappangás után ekként érték meg a kath. hitelveket, a kath. társadalmi életet s magát Krisztus egyházát veszélyeztető felszínre vetett egyházpolitikai kérdések; minek nyomán a hazai katolikuság is megemlékezve az Úr ama biztatására: »Segíts magadon, majd én is megsegítek,« hála Istennek már megmozdult, hogy tűzhelyét megvédelmezze.

Az ország kath. mágnasai, s más előkelőségei és az ezekkel együtt érző és működő főpapjaink zászlóbontásán, s Budapesten és már más helyeken is megalakított kath. körök létesítésén kívül; meg volt az első országos jellegű, a folyó év febr. 20-án Sopronban tartott kath. nagygyűlés is; mely a mai aktuális egyházpolitikai kérdésekkel, a kath. autonómia rendezése szükségességének kimondásával; az egész vonalon a vallásos szellemű kath. iskolák fenntartása és fejlesztésének módozataival; a kath. sérelmek megbeszélésével; a kath. sajtó fejlesztése és támogatásának mikéntjével; s végre a katolikuság országos egyesülésének, az egyleti élet mozgalmas tevékenysége általi tömörítésével foglalkozott.

Kimondta a soproni kath. nagygyűlés, hogy szükségesnek tartja, miszerint minden városban katolikus kör, s minden községben kath. olvasóegylet alakuljon; s hogy ezen körök és egyletek a budapesti központi kath. körhöz csatlakozzanak s az ország katolikusága évenként egy országos kongresszust tartson.

Már most Tisztelt Uraim! kell, hogy a fent elmondottakból mi kath. tanítók is levonjuk a reánk váró kötelességek mi és mennyiségét. Szíves emlékeztetük szerint már több ízben hangoztattam e helyről a falusi olvasó-körök üdvös és szükséges voltát. Ime az idők járása sokszorosan igazolta ez intézmény fontosságát; s most amidőn az akkor körvonalozott munkakör mellett még kath. érdekeinknek megvédése és fejlesztése is sürgeti az ily körök megalakítását, azért ezt, most újlag szíves figyelembe ajánlom; mert az ily egyletek, körök, nagyon alkalmasak lesznek arra, hogy igen sok hasznos dolgon kívül speczificze katolikus érdekeinket munkálják, a hitéletet élénkítsék, s ha kell, igazunkat közös erővel megvédjék. A tanítóság a nép közt, s azzal együtt élvén, a papsággal karöltve és vállalva e téren igen üdvös eredményeket érhet el. Ne feledjük el azért e jelmondat igaz voltát hogy: »Egyesülésben rejlik az erő.«

Most pedig amidőn a községi kath. olvasó-körök megalakítását ismételten melegen ajánlom; a főliszt. esperes és plébános urakat, igen tisztelt vendégeinket és szeretett kedves kartársaimat szíven melegevel üdvözlöm, munkálkodásunkra sikert és Isten áldását kívánva és kérve, gyűlésünket megnyitottnak nyilvánítom.

Irodalom és művészet.

— „A magyar nemzet története“. Az előtünk fekvő népiskolai tankönyv szerzője, dr. Baróti Lajos, kiváló paedagogiai tapintattal a történelem egyes kimagasló szereplői köré csoportosította

anyagát, nem adva száraz krónikáját a békés és háborús éveknek, hanem a legkiválóbb mozzanatok részletes előadására helyezvén a súlyt. De nemcsak e módszerben rejlik a könyv értéke, hanem egyuttal a világos, szabatos és egyuttal lélekkel teljes előadásmódban is; sőt a könyv kiállítása dolgában is lényeges újítással találkozunk. A kiadók ugyanis 37 kiválóan sikerült illusztrációval látták el, melyek egytől-egyig jeles — nagyobbára magyar — művészek képeinek kitünő reprodukciói. Így megvan a könyvben a Benczúr-féle »Vajk keresztelése«, a Linzenmayer-féle »Mária és Erzsébet Nagy Lajos sirjánál«, a Wagner-féle »Dugonits Titusz«, a Lotz-féle »Hunyadi János« stb. — Dr. Baróti könyve a Lampel-féle »Népiskolai Könyvek Tára«-t gazdagítja; ára a kilencz ives munkának kötve 45 kr.

— **Alkotmánytan.** Az eddigi nagyon is szűkre szabott tankönyvek helyett végre kaptunk egy olyant, mely a tárgyat az azt méltán megillető terjedelemben öleli fel. Dr. Bacsoni Lajos jogakadémiai tanár írta, egészen újjá teremtve benne a régiebb Jánosi Ferencz-féle hasontárgyu munkát. A polgári felsőbb-népiskolák és tanítóképezdek igényeit szem előtt tartó könyv 129 oldalon összegezi mindazt, a mit a társas és állami életéről általában, s a magyar nemzet állami életéről különösen kell tudnia az ifjúságnak, s e bő anyagot ép oly elevenen, mint alaposan tárgyalja. A mű nemcsak tanügyi irodalmunk terén pótol tehát hézagot, hanem egyuttal a nagy közönségnek is becses szolgálatokat tehet. A Lampel-czég e legújabb kiadványa kötve 84 kr.-ba kerül.

— **Stilisztika.** Veszely Ödönnek ily című, a polgári iskolák számára írott tankönyvében lényeges módszertani újítással találkozunk. Az eddigi stilisztikák ugyanis előbb adták a szabályokat, s ezekre hozták fel a példákat: ő megfordítva, induktív módon jár el és jeles írók munkáiból vett példákat bocsát előre, hogy aztán ezekben demonstrálja a jó stílus szabályait. Veszely főfigyelemmel van arra, hogy összes olvasmányai *nemzeti szellemet* leheljenek. E mellett dicsérettel kell kiemelnünk, hogy eltérve tankönyv-íróink zömétől, akik nemhogy egy-egy jeles újabb írónak adnának helyet, inkább Vida Józsefekkel nevelik az ifjúságot, Veszely bőven merit újabb költőink és prózaíróink műveiből is: Beöthy Zsolt, Mikszáth Kálmán, Tolnai Lajos, Váradi Antal, Ábrányi Emil könyveiből. Nemkülönben rá kell mutatnunk a »Verstan«-nak jeles tárgyalására is, a hol a szerző igen helyesen nem az idegen, hanem a nemzeti versidomok tárgyalásából indul ki. Még számos ily erénye van a derék munkának, mely bizvást számíthat gyorsabb elterjedésre. Kiadja a Lampel-czég. Ára kötve 1 frt 20 kr.

— **Megjelent:** *Jézus szentséges Szívének hírnöke*, novemberi füzet. Tartalma: Lángoló kereszt. Jézus Szíve. Mindszentek gyönyörűsége. Abgar. Ricico-Zumbo. A sz. Szív nem hagyja elveszni tisztelőit. Minek az a gyónás? Purgatorium. Jézus Szíve az oltáron. XXIV. Hős családok. (Folyt.) Jézus sz. Szívének örömei. Jézus szents. Szívének

áldásai. Az életből. A kelet-ázsiai missiók. — *Szűz Mária virágos kertje*, novemberi füzet. Tartalma: Vallomások. Rózsafüzér királynéja. Negyven. Hónapos rózsák. IX. Lurd felé. (Folyt.) Erénygyöngyök. (Folyt.) Szűz Mária a pogányok közt. Krónika. — E két kitűnő folyóiratot nem tudjuk eléggé ajánlani t. olvasóink figyelmébe. — Megrendelhetők Kalocsán összesen 2 frt 30 krért.

VEGYESEK.

Kinevezés. Ő Emja a herceggprimás, az esztergomi tanítóképző igazgatójává dr. Kovács Kálmánt nevezte ki. Dr. Walter Gyula érseki titkárrá lőn előléptetve, ki után dr. Kovács Kálmánban méltó utódot nyert a képző-intézet. — Őszintén gratulálunk!

„**Sasvárvidéki népnevelők egyesülete**“. Tudvalévő dolog, hogy herceggprimás Ő eminentiája egyházmegyéje tanítóit 12 kerületre osztotta és pedig úgy hogy három-három esperességi kör tanítóit egy »népnevelők egyesületébe« vonta össze. Ily három esperességi u. m. morva-szt.-jánosi, sasvári és szentlőrinczi kör egy egyesületbe való összevonását célzó alakulási gyűlés volt Sasváron m. hó 26-án dr. Komlóssy Ferenc esztergomegyházmegyei főtanfelügyelő elnöklete alatt, amely gyűlésen az említett három esperesség vagy 90 plébánosa és tanítója vett részt. A tárgysorozat letárgyalásának folyamában többször felszólalt Komlóssy Ferenc, kinek kijelentései valóban nagy horderejűek a tanítói karra nézve. Igy szólt a legújabb Csáky-féle rendeletről, amely — ugymond — czélszerűtlen sőt káros hatású úgy a tanítókra, mint az illető községekre nézve. Egyébként — folytatja — egyházmegyéink tanítóinak nincs mit félniök, mert ha találatnának is egyszer, a kik nem felelnek meg a miniszter által előírt kellékeknek és ezért menesztetnek, azok egész nyugdíjat kapnak. Majd áttérve a miniszter, a tanítók párbér jövedelmének összeírására irányuló »titkos« vagy inkább titokzatos rendeletére, kérte a tanítói kart, hogy mind-egyik legutolsó krajczárig számítsa föl jövedelmét, nehogy az utódok a kántori állásnak a tanítóitól való elváltatása esetén rövidséget szenvedjenek, azonkívül mindenki jövedelmét nem a kataszteri becslés, hanem a 10 évi átlagos jövedelem szerint mondja be és számítsa föl. Fontos az az indítvány is, hogy kérvényeznek az egyhm. főhatóságnál, miszerint engedje meg a templomi pénztárból 10—30 frtot a népnevelést célzó szakirodalomra fordítani.

Kedvezményes vasuti jegyek tanulóknak. Gróf Csáky Albin közoktatásügyi miniszter a kereskedelemügyi miniszterrel elhatározta, hogy tanulmányi kirándulások alkalmával a tanulókat, ha legalább tizen jelentkeznek, kedvezményes utazójegyekben részesíti ezentul. A kedvezmény olyan, hogy a tanulók a II. osztályu kocsiiban utazhatnak III. osztályu egész jeggyel, és a III. osztályban III. osztályu féljeggyel.

A horvát iskolákról. Zágráb népoktatási intézeteiről érdekes, sőt tanulságos ismertetést közöl a »N. L.« Itt az elemi iskolák alsó és felső

népiskolák, mindegyike 4—4 évfolyamu. A hittanra a 3-ik osztálytól felfelé heti 3 óra van szánuva s a szabadkézi rajzot már az elő osztályban kezdik rendszeresen tanítani. Az újabb iskolák tantermei előtt öltöző szobák vannak. Fiú- és leányiskolák teljesen el vannak különítve, sőt a leányiskolákat nőigazgató is vezetheti. Az oly iskolákban, melyek a templomból messze esnek, a tornaterem egyuttal intézeti kápolna is, a honnan egy kis szoba nyílik, melyben az oltár van elhelyezve. Beiratási és tandíj nincs, de a szegényebbek könyvekkel és írószerekkel a város által láttatnak el. Minden iskola évenként 20 frtot kap az iskolai könyvtár gyarapítására. A tanítók kötelesek hetenkint egy délutánt tanítványikkal a szabadban tölteni, vagy egyes nevezetesebb épület, gyárakat stb. megtekinteni. Bizony, bizony valamivel előbbre vannak mint — Budapesten.

Bőkezü tanügybarátok. Az Egerfőgyh. r. k. Tanító-egyesület közgyűlésén Katinszky Gyula t. kanonok, egyhm. főtanfelügyelő 140 frankot, Foltin János egri kanonok-plébános 50 koronát és Babik József tanítóképző tanár 50 koronát adományoztak pályadíjakul; az utóbbi azzal a kijelentéssel, hogy a milléniumra vonatkozó tétel pályadíjához csatoltassék.

RÖVID HIREK. Az aradvidéki tanítóegylet mozgalmat indított meg az iránt, hogy az idegen hangzásu névvel bíró tanítók a milleniumra nevüket megmagyarosítsák. — **A „Népnevelők Budapesti Egyesületének“** paedagogiai szakosztálya október 28-án ülésezett, melyen egyik érdekes tárgy volt Léderer Á. felolvasása »A hazai nevelési lapok jelen állapotáról«. Még rátérünk. — **Tanulmányút.** A főv. ipariskolák tervbe vett újjászervezése alkalmából részint a kormány, részint pedig a székes főváros anyagi támogatásával Mártonfy Márton, orsz. ipariskolai felügyelő, továbbá Trájtler K., Schmidt Antal és Kruszinszky S. rövidebb tanulmányútra indultak. — **Brassóban** a tanítók ötödéves korpótléka 80 frt, míg Budapesten csak 60 frt, ebből is az első csak 12 év után! — **Nagyszombati püspöki érsek-vikáriussá** a herceggprimás Szilányi Ferenc esztergomi apátkanonokot nevezte ki. — **A „Katholikus Tanoncok Védő-Egyesület“** 1893. november 5-én Budapesten, II. ker. fő-utca 89. sz. a megnyitja a Katholikus Tanoncok Otthonát. A tanoncok itt vasárnaponként délután 3 órától 7-ig kellems elfoglalást találnak — **Táncztanfolyam.** Budapesten a Toldy Ferenc utcai elemi iskola nagytermében november hó elején új táncztanfolyam lesz. Ez is haladás! — **Majer püspök lemondása.** A súlyosan beteg Majer István püspök 80 éves korára való tekintettel lemondott esztergomi érseki helyettesi hivataláról, helyébe Boltizár József felszentelt püspök neveztetett ki. — **A központi papnevelő-intézet igazgatójává** Cselka Nándor carrei felszentelt püspök, budapesti érseki vikáriust nevezték ki. — **Nagy alapítvány.** Hollósy Jusztinián dr. dömölki apát most ünnepelte meg áldozó papságának félszázados jubileumát. Az aranymisést apát a nap emlékére 25.000 frtos alapítványt tett egy iskola felállítására.

Szerkesztői telefon.

Többeknek. A tudorság elnyerése alkalmából küldött gratulációkért meleg köszönet. — **„Kath. Egyh. Közl.“ szerk.** Ha jut számunkra egy kis idő, jó néven vesszük. — **W. N. Budapest.** A kiadóhivatal kezelője gyengélkedik; pár hét múlva megtalálható. — **Sz. Gy.** Annak a szennyes »Irodalmi jelentés«-nek történetét ismerjük s éppen ezért velünk együtt egyetlen lap sem vett róla tudomást. — **Cs. M.** Ellenszegülni nem lehet. A cikk nemsokára napvilágot lát.

Sternberg Ármin és Testvére
 cs. és kir. szabad. hangszer-ipar
Budapest, VII., Kerepesi-út 36.
 Saját gyártmányu mindennemű hangszerek és azok
 kellekai és alkatrészei. Mindennemű hangszerek és
 zenélőművek javítása és hangolása szakszertű pontos-
 sággal eszközöltetik.
 — Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve. —
 Harmonikáról külön árjegyzék kérendő.
 Zongorák javítása és hangolása pontosan eszközöltetik.

C. SASZ. és KIR. SZABADALMAZOTT
COLUMBUS
 ZIMBALOMVERŐFEJ.

A „Columbus” czimbalom verőfej
 megszünteti az eddigi pamutozást és
 czéznázást, valamint azoknak tompító
 és kopogó hatását. — Ára a verőpál-
 czákkal együtt, azoknak minősége sze-
 rint: frt 2, 2.50, 3.— és 3.50. — Külön
 a Columbus czimbalom-verőfejek párja
 1 forint. Megrendelések postautárvé-
 tettel, vagy az ár előleges beküldése
 ellenében.

Harmonium-különlegességek nagy választékban.

Egyházi Érók Csarnoka.

Irta: ZELLIGER ALAJOS.

580 l. Ára izléses vászonkötésben 3 frt, pompás diszkötésben 5 frt,
 bérmentes küldéséj.

Felhívás

a róm. katolikus tanító urakhoz!

Alólirott tűzbiztosító intézet minden vá-
 rosban és községben megbízható képviselő-
 ket keres. Miután képviselőtünk elvállalása
 által igen szép mellékjövedelem szerezhető,
 annak elfogadására első sorban a tanítói kart
 bátorkodunk felszólítani, és felkérjük mind-
 azon tanító urakat, kik képviselőtünket el-
 fogadni öhajjtják, legyenek szivesek ezen
 szándékukat intézetünknel mielőbb bejelen-
 teni.

Az „Unio Catholica“
 kölcsönös kárbiztosító egyesület
Budapesten,
VI. Lehel-utca 8/a. szám.

Tisztelt kartárs urak!

Ajánljuk b. figyelmükbe Léderer Á.
 kartársunk által szerkesztett nagy pae-
 dagogiai értékű, díszesen és jó, erős
 papírból készített

Magyar pénzirkákat és füzeteket,

melyeknek tiszta jövedelme az Eötvös-
 alap és a népnevelők budapesti egyesü-
 letének javára fordítatik.

Kiadja **FRANKL JAKAB** papirkereskedő
 Budapest, király-utca 12.

Ára: 6 8 12 16 20 lap tartalommal
 1 2 3 4 5 kr.

☛ Százanként 25% engedmény. ☛

Hazaifüi üdvözlettel

Péterfy Sándor, az Eötvös-alap elnöke. Lakits
 Vendel, az Eötvös-alap titkára. Sántha Lajos, a
 népnev. budapesti egyesületének elnöke. Várady
 Amádé, a népnev. budapesti egyesületének titkára.